

Приморске новине

лист ССРН ОПШТИНЕ БУДВА

ИЗЛАЗИ ПЕТНАСТОДНЕВНО

ГОДИНА X • БРОЈ 183. • 10. ЈАНУАР 1981.

ЦИЈЕНА 4 ДИНАРА

УЗ ЧЕТРДЕСЕТОГОДИШЊИЦУ УСТАНКА

СИМБОЛ СЛАВЕ, БОРБЕ И СЛОБОДЕ

Ве године навршава се четири деценије од одлуке КПЈ о дизању устанка — распласавању општенародног устанка и стварања народноослободилачких партизанских одреда широм Југославије, првих слободних територија у окупиранијој Европи и првих народноослободилачких одбора, који су били први корак у револуционарно смјени буржоаско-капиталистичке власти. Била је то година која је по својим догађајима и њиховим последицама била преломна за нашу земљу, година у којој су народи и народности Југославије, предвођени Комунистичком партијом и другом Титом, почели да пишу најљепши странице своје историје. Те, 1941. године неодступно је изабрана алтернатива, која ће 1948. бити јасније дефинисана: отпушчена је коначна, готово надљудска национална борба на овом простору, најприје за голи опстанак, а затим и за сопствену, аутономну и независну социјалистичку будућност. Јер, што би друго могло да буде алтернатива са моуправљању, југословенском независном и демократском социјализму, искрвљености, удруженом раду, братству и јединству и националној равноправности?

Четрдесетпетра, година почетка револуционарне борбе наших народа и народности, јављаје као вејачи симбол њиховог пркоса, слободе, рађања, славе и поноса, братства и јединства. Она представља почетак великог дјела народа с Партијом на челу. Буди сјећања на све године борбе за слободу и стварање новог живота у миру.

Тринаестог јула, рано изјутра, отпочео је устанак на територији наше општине. Стотине устаника од Брајића до Буљарице отпочело, је борбена дејства против окупатора. Нападнуте су и разоружане карабињарске станице у Буљацима и Рекевићима и жандармеријска станица у Брајићима. Нападнуте су не-пријатељске колоне и возила. Окупатору су нанијети осјетни губици. Круна тих дејстава била је, свакако, борба на Брајићима, 18. јула 1941. године, где је разбијен моторизовани фашистички батаљон. То је била једна од најуспјешнијих борби и највећих побједа првогорских партизана јула 1941. године.

У обрачунима с надмоћним непријатељем паде су огромне жратве, попаљени и порушене села и градови, али воља за борбом била је несамоливна. Окупљени око Партије, која их је смјело водила кроз тешкоће и борбе, охрабрени широком подршком народа, радиши луди посебно, борци НОР довели су оружани дио револуције до величанственог тријумфа.

У оквиру неугасивих јулских ватрија југословенских народа и народности 13. јул заузима истакнуто место. Тринаestouлски устанак против окупатора 1941. године — богат догађајима и хероизмом његових учесника — представља изузетно важан догађај у историји првогорског народа. Добро припремљен, оштећен народни устанак је својом снагом и резултатима помрсио и о немогућио планове фашистичког окупатора, који је вјеровао да ће преко стварања марionетске краљевине Прине Горе обезбедити мирну окупацију тог подручја наше земље.

Тринаestouлски устанак био је најзначајнији догађај до тада у читавој поробљеној Европи, и то по масовности и резултатима у војничком и политичком по гледу. Снажан потрес у читавом систему италијанске окупације у нашој земљи изазвао је пометњу и реакцију; окупатор је интервенисао својим дивизијама, суворим репресалијама и злочинима над црногорским народом. У устанку је учествовало око 32.000 бораца који су за некуп мјесец дана ослободили, безмало, читаву Црну Гору. Заробљено је око 4200 италијанских војника и официра и запlijењена је огромна количина оружја, муниције и друге ратне опреме. У ослобођеним мјестима организовано су народноослободилачки одбори. Борбе и побједе на Кошћелама, Брајићима, Созини, Враленовићи, Андријевићи, Колашини и Беранама примјер су покртвавања, хероизма и борбе на вјештине првогорских устаника.

Борба првогорског народа за националну слободу, вођена под руководством КПЈ за потврду сопственог националног идентитета, ујединења с братским југословенским народима и равноправљања нај основи, за власт радног народа и социјалистичко друштво, била је изузетно тешка, сложена и крвава. Тринаestouлским устанком сломљена је идеја о стварању сепаратне Прине Горе под окриљем фашистичке Италије. То је била потврда основне политичке оријентације НОП-а првогорског народа и његовог опредјељења да само у заједници с југословенским народима може да оствари своју слободу, независност и равноправност.

Тринаestог јула, рано изјутра, отпочео је устанак на територији наше општине. Стотине устаника од Брајића до Буљарице отпочело, је борбена дејства против окупатора. Нападнуте су и разоружане карабињарске станице у Буљацима и Рекевићима и жандармеријска станица у Брајићима. Нападнуте су не-пријатељске колоне и возила. Окупатору су нанијети осјетни губици. Круна тих дејстава била је, свакако, борба на Брајићима, 18. јула 1941. године, где је разбијен моторизовани фашистички батаљон. То је била једна од најуспјешнијих борби и највећих побједа првогорских партизана јула 1941. године.

Крајем јула дошло је до сплашњавања борбеног поља та и кризе устанка која је трајала до октобра мјесеца. У таквој, из основа измијењеној, ситуацији требало је, прије свега, учврстити партијску организацију, средити устаничке редове, оријентисати комунисте на активан политички рад у масама и о немогућићи дјеловање петоколонаша. У извршењу свих тих задатака постигнути су значајни резултати. У борби на Пљевљима, 1. децембра 1941. године, учествовало је 47 врсних бораца из нашег краја — 14 их је јуначки погинуло, а већи број био рањен. До краја године створене су претпоставке за фор-

мирање партизанских чета и нашег батаљона и формирали први народноослободилачки одбори. Тако се јулске ватре неће угасити до коначне побједе.

У борби започетој јула 1941. године ударени су темељи наше нове државе, створена је Република. Данас послиje 40 година, она, као највеће Титово и наше дјело, има много разлога да се поносимо. Уз свестрани процват стасала је у социјалистичку, савојуправну, чврсту заједницу па више с каквом се озбиљношћу односимо према туризму као основној привредној активности, колико је недовољно афирмисан Социјалистички савез као најшири фронт организованих социјалистичких снага и још увијек не-превазиђен потцењивачки однос према овој најмасовнијој друштвено-политичкој организацији.

Успјеси постигнути у оружаном дијелу револуције и послиje ратној социјалистичкој изградњи не би били могући да није било оног историјског јулског међа, да није било КПЈ на чelu с Титом и тешких жртава у борби за слободу и социјализам.

Са ослонцем на тај јули и досљедни њему, успјешно смо се борили, и данас се боримо, против субјективних слабости и објективних тешкоћа у нашем развоју, против свих сила ецила и хариба на које наш социјалистичко-самоуправни брод наилази на спољњем и унутрашњем плану, нездржivo и побједоносно пловећи титовским курсом ка јасно одређеним циљевима. На том путу могло је бити колебања и лутања, али циљеви СКЈ и стварање демократског социјалистичког друштва, као наша основна опредјељења, никад нису, и никад неће бити, изневјрени.

И овај значајни јубилеј, 40-годишњицу устанка и револуције народа и народности Југославије, обиљежићемо на достојни начин. То обиљежавање имаће радни и васпитни карактер — својим идејно-политичким садржајем одразиће континуитет наше револуције и подстаки све друштвене субјекте, све нас — радне људе и грађана, пионире, омладину и борце НОР — на конкретне обавезе и активности у изградњи социјалистичког самоуправног друштва.

Истовремено, ово ће бити прво обиљежавање јубилеја устанка 1941. године без личног учешћа друга Тита, човјека који је својим животом и револуционарним дјелом постао неодвојив дио историје наших народа и народности. Славећи јубилеј, ми ћemo и Титову личност, која је нераздвојно повезана са свим пресудним догађајима стварања и изградње наше земље, обиљежити на најдостојјан начин.

Пеко Лијешевић

НЕОДГОВОРНО

Неодржавање сједнице Општинске конференције Социјалистичког савеза и Скупштине Туристичког савеза, и то управо због недостатка кворума, само је доказ више с каквом се озбиљношћу односимо према туризму као основној привредној активности, колико је недовољно афирмисан Социјалистички савез као најшири фронт организованих социјалистичких снага и још увијек не-превазиђен потцењивачки однос према овој најмасовнијој друштвено-политичкој организацији.

Разлози за овако неодговоран однос су дубље природе и производ су вишегодишњег наслеђа недовољно озбиљног и стихијског прилаза проблематици која се зове турizam. Још увијек нијесмо схватили комплексност и осјетљивост ове привредне гране, а ни њен прави значај за наше подручје.

Разлози су познати и можда су они дјелимично узрок што у оваквој ситуацији показујемо маћехијски однос према основној привредној дјелатности од које сви живимо и по основу које смо постигли завидан стандард. далеко већи него што би требало ако бисмо се мјерили уложеним радом и интересовањем.

Недовољно организовани и ријетко друштвено контролисани непосредни издаваoci кревета препуштени су сами себи, што нам се, одражава на квалитет услуга и интересовање гостију за наше подручје. Њима као да нијесу потребни договори на пивоу Општинске конференције ССРН и Скупштине Туристичког савеза. Још увијек смо недовољно спремни и, у недостатку туристичке културе, недовољно способни да изградимо правilan однос према растућим захтјевима туристичке промјене.

Формира се мишљење, најчешће добра често и врло опасно, да гост, било како био, мора доћи. Најгоре је што тог туристичког посјетиоца називамо гостом, јер се, вјероватно, према гостима понашамо пажљивије и, у крајњој линији, људскије. Када је упитању однос према туризму, изостала је и друштвена активност преко организација и органа Социјалистичког савеза.

Покушаји да се овај проблем довољно рано стави на дневни ред и да се заједнички договоримо како отклонити уочене недостатке остају безуспјешни. Зачујуће што се овакав однос ујавља послиje недавно вођене широке јавне расправе о активности комуниста у Социјалистичком савезу на остваривању његове друштвене улоге.

Раде Грегорић

САСТАНАК ПРЕДСЈЕДНИШТВА ОПШТИНСКОГ ОДБОРА СУБНОР

ГЛАСНО, ЈАСНО И ОДРЕЂЕНО

— Савез удружења бораца НОР, као једна од компоненти организованих социјалистичких снага, сноси свој дио одговорности у борби за економску стабилизацију и досљедно спровођење идејно-политичких опредељења економске и социјалне политике у друштву — речено је на сједници Општинског одбора СУБНОР, одржаној 23. децембра под предсједништвом Пека Љијешевића. У уводном излагању предсједавајућег на тему Савез бораца НОР у остваривању економске стабилизације речено је да бораца организација има снаге и могућности да се ангажује и активношћу својих чланова — било да се налазе на одговорним функцијама, у делегатским тијелима, радном односу или као активисти у друштвено-политичким организацијама и разним самоуправним тијелима — бори, и избори, за поштовање и спровођење утврђене политике и заузетих ставова у највећем развоју и спровођењу мјера економске стабилизације.

Реалност у планирању и дисциплини у остваривању договореног, домаћинско поштовање, скромност и штедња, као и поштовање утврђених приоритета морају бити основни принципи у напорима за остваривање економске политике и нашег развоја. Организација бораца и сваки њен члан морају се у свим срединама залагати за јачање и заштитавање личне и колективне одговорности, слушајући при томе личним примерјем.

Немогуће је залагати се за политику економске стабилизације — речено је на сједници — без истовременог ангажовања на преиспитивању свих планова и програма трошења, без залагања на сваком конкретном примјеру за својеопште, заједничке и личне потрошње у реалне границе. Од посебног је значаја да се борци у свим срединама свакодневно спротстављају појавама расипања друштвених средстава. Борци не се одлучно залагају да се намјенски и рационално користе средства највећена борачко-инвалидској заштити.

Иако мала привреда није приватне угоститељске кафана већ у првом реду мале

западске радње и сервиси чију услугу требају грађани у вријеме сезоне од Могрене до Завале ради десетак приватних кафана, већина без ослоњних санитарних услова. Од надлежних нико и не помиšља да власнике таквих објеката доведе „к познавају права“, а када се ради о угоститељским објектима у друштвеном сектору стриктно се примјењују прописи и уколико им се не удоволи објекат се одмах затвара.

Никола Јовановић предсједавајући Предсједништва

Урбанисти су испланирали стамбени простор за смјештај социјално угрожених, старијих и изненадних лица у Чучуцима — далеко од мора, пута, снабдијевања, здравствене заштите! Пријатељима се удртавају куће где сами жеље, а поједини грађани годинама чекају на решавање својих захтјева!

То су само неки одломци из дискусија који поткрепљују констатацију да је глас бораца на овом састанку био гласан, јасан и одређен. Грешено је да се глас бораца мора чути свуда где се о њима појававају расправљања. Сљедећи састанак биће посвећен раду бораца као делегата и функционисању делегатског система уопште.

Предсједништво Општинског одбора СУБНОР даје пуну подршку оцјенама, становима и закључцима Комитета и Општинске конференције Савеза комуниста у посљедњу спровођењу у живот договорене политике на плану економске стабилизације и друштвеног развоја наше комуне.

За предсједника Предсједништва Општинског одбора СУБНОР са једногодишњим мандатом изабран је Никола Јовановић, носилац Партизанске споменице и потпуковник у пензији из Петроваца.

В. С.

Писмо Амбасадора САД Предсједнику општине

Амбасадор САД у Југославији, господин Lawrence S. Eagleburger присуствовао је 23. новембра 1980. године свечаном отварању Дома здравља који је изграђен уз помоћ Сједињених Америчких Држава.

По повратку у Београд, амбасадор САД упутио је Предрагу Ђулафићу, предсједнику Скупштине општине, сљедеће писмо:

„Не треба да понављам колико сам био импресиониран напретком који је Ваша заједница постигла у обнови Будве послије земљотреса. Дом здравља, који сте изградили уз нашу помоћ, представља значајан допринос друштвеним услугама Приморја и био сам задовољан што видим један тако атрактиван и функционалан објекат.“

Честитајући Вам на изванредним напорима које сте учинили током прошле године, желим, такође, да Вам се захвалим на срдачном гостопримству током моје посјете 23. новембра. Моја посјета од прошле недеље, као и кратка посјета послије земљотреса, остаће ми у успомени по топлом пријему који ми је указао у Будви. Ви сте учинили изванредан почетак у програму обнове, а ја чекам даљи када ћу опет доћи до прошетам новим „старим градом“ Будве.“

СЛЕДНИЦА ИЗДАВАЧКОГ САВЈЕТА „ПРИМОРСКИХ НОВИНА“

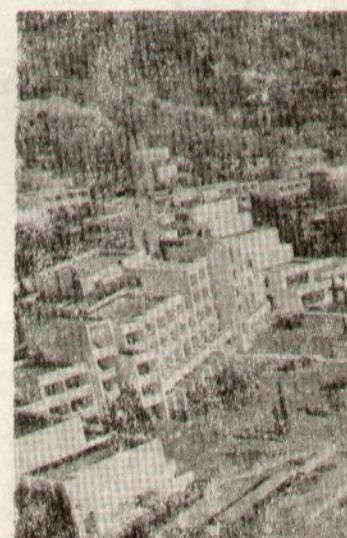
Очијењено писање листа

— „Приморске новине“ и су биле само хроничар света што се забијало код нас, а ће и активан чинилац у друштвено-политичком животу општине — истакнуто је на сједници Издавачког савјета листа. — Оне су правовремено информисале радне људе и грађане о животу ООУР-а, мјесних заједница и друштве но-политичких организација, у првом реду о најважнијим животним питањима. Сложена проблематика, настала послиje земљотреса, била је стјено присутна на страницама листа. Дајући повољну оцјену о писању „Приморских новина“ у другој половини 1980. године, чланови Савјета су се заложили да се убудуће више и конкретније пише о остваривању мјера економске стабилизације, прекомјерној потрошњи, непокривеним инвестицијама, неактивним делегатима и делегацијама, као и о свим важним питањима.

Савјет је позитивно оцјенио и рад Редакције листа у протеклој години. Речено је да је она, иако у отежаним условима, радила добро. На шеснаест њених сједница, који их је одржано у 1980. години, расправљало се о свим питањима која су имала утицаја на побољшање информативности, квалитета и садржајности овог гласила.

Савјет је усвојио предлог финансијског плана „Приморских новина“ за 1981. годину и утврдио обавезе поводом 40-годишњице установка и социјалистичке револуције народа и народности Југославије. Већ од овог броја „Приморске новине“ починују да пишу о доприносу народе и народности Југославије, односно народе наше општине народно-ослободилачкој борби?

Заштита је ружно видје ти како псе „коло воде“ испред наше трговачке куће, а да не говоримо колико је то опасно за грађење, нарочито за дјецу.

Приморске новине

Лист ССРН општине Будва Уређује: Редакциони колегијум, Главни и одговорни уредник Милован Пајковић. Издавач: Општинска конференција ССРН — Будва адреса редакције: „Приморске новине“ — Будва телефон: 41-346 — Број жиро-рачуна 20710-678-287 код СДК Будва — Штампа: Издавачко-штампарско предузеће „Обод“ — Цетиће — Претплатна годишњица 48 дин., за иностранство двоструко — Рукописи се не враћају.

Било је, такође, ријечи о цијени и дистрибуцији „Приморских новина“. С тим у вези закључено је да се од 1. јануара 1981. године позна

НА МАРГИНАМА НАЦРТА ПЛАНА СРЕДЊОРОЧНОГ РАЗВОЈА

Више договорања

...Папире ћемо донијети у року. У готово свим радним колективима они су на вријеме скицирани и усвајају се или ће се усвојити када је предвиђено. А шта ће писати у њима, да ли је то и колико остварљиво, да ли за то постоје услови, зашто сви планирају готово исто — то као да није толико важно...“ Тим пријечима је Жарко Миковић, секретар Општинског комитета Савеза комуниста прокоментарисао рад на доношењу средњорочних планова развоја у нашој општини. Мало је ваљаних планова — више је нереалних, од којих ће мало шта бити остварено. Појединци као да овако резонују: папире морамо донијети, то је форма, а живот ће показати шта нам треба. Но, да ли је тако?

— Сигурно — не, објашњава Миковић. — Планови су нам неопходни или они који су плод свестране анализе у којој учествују сви радни људи. У нашој општини као да нема договора. Зато организације удруженог рада у области угоститељства и туризма (то је основ привреде ове комуне) планирају свака за себе, без много међусобних договорања. Зато се дешава да свака планира изградњу луксузног хотела и друге објекте од челика, бетона и мермера, са скупим намештајем. Питам се: коме су најмијењени такви објекти, да ли је анализа туристичког тржишта показала да су они потребни? Чини се да није. Јер, све је мање оних који имају „дубок цеп“ — то је показала и прошлогодишња сезона, а и оне раније када су се луксузни хотели споро пунили. Уз то, економска криза у великом броју земаља све више нас опомиње да такви хотели неће бити рентабилни. А за њихову изградњу треба се „увалити до гуше“ у кредите — задужити и будуће генерације.

Уместо договора и разговора, задовољи се форма, али се не води рачуна о суштини. Такви планови брзо се усвоје на разним зборовима, а да већина грађана и не зна шта се све њима предвиђа.

— Нема договора у мјесним заједницама или не како и колико би требало — наставља Миковић. — А грађани у мјесним заједницама треба да одлучују о томе што ће се и како градити на њиховом терену. Код нас тога нема: о градњи изгледа брину једино грађевински стручњаци. Нема сумње, они су неопходни — да на основу жеља становника мјесне заједнице стварају рјешења, а не обрнуто да они натурају оно што у кабинетима замисле и што се обично усваја. Зато се не треба чудити зашто је на примјер брдо Спас које је као природни резерват затишћено нападнуто градњом приватних објекта. О томе се говорило на састанцима мјесне заједнице.

С. Г.

Да се не заборави

С обзиром да је израда плана средњорочног развоја у овом тренутку прворазредни задатак, истичемо неколико примједби на почињени преднацрт. Прије свега, није нам јасно како се у њему једноставно „заборавило“ на Општински архив, „Зета-филм“ и пријем ТВ програма, који нам, од кад смо добили телевизију често загорчава живот.

Општински архив је, радна организација од посебног друштвеног интереса. Најпречи његови послови за наредних пет година — како нам је рекао његов директор др Мирослав Лукетић — су трајни смјештај ове културно-научне установе. Развиће се научно-истраживачки рад на прикупљању, обради и објављивању грађе о нашем крају. Регистроваће се архивска грађа код друштвених и приватних лица и предузети мјере за њену заштиту. Такође ће се почети са израдом научно-информативних средстава за стару грађу и припремити водич. Планирана петогодишња активност Архива се овим не исцрпљује. Напротив, навели смо само један њен дио.

Кад је у питању „Зета-филм“ било би неопходно истaćи бар оно најважније што њени радни људи планирају да уrade за наредних пет година. У првом реду, колико ће се филмова увести, приближан број гледалаца тих филмова, као и промет који ће они направити. Затим, хоће ли се и што снимати: колико играних и документарних филмова и колико ће за такав план производње требati средстава. Поменимо и припреме за снимање играног филма и ТВ серије о 13-јулском устанку. Кад је ријеч о производњи, ако би се остварило само један такав пројекат у наредном средњорочном плану „Зета-филм“, односно средњорочном плану наше општине, а колико знамо хоће и то ове године, вјерујемо да би то задовољило и највеће оптимисте.

Проблем пријема ТВ програма још увијек чије решење како треба. Узалудне су примједбе и упозорења грађана да се ово питање већ једном скине с дневног реда — стање је и даље непромијењено: чим јаче загрејимо се овог проблема, на којој, иначе често ни брат брату не може да препозна!

којем року обезбиједити боли ТВ пријем. Сигурни смо

којем року обезбиједити боли ТВ пријем. И сигурни смо

да би за рјешење овог проблема грађани били спремни на извесно материјално учешће.

О ОСНОВАМА МАЛЕ ПРИВРЕДЕ

У СКЛАДУ С ПОЛИТИКОМ РАЗВОЈА мале привреде, односно у циљу јачања расположивих и стварања нових осnovних организација удруженог рада мале привреде, и уговорних организација удруженог рада, затим оснивања удружења занатлија, успостављања развијања и унапређивања пословне сарадње-с-организацијама удруженог рада, предстоји потписивање договора о основама плана развоја мале привреде општине за период 1981—1985. године. Потписници договора биће Извршни одбор Скупштине општине, основне организације удруженог рада, Општинска конференција Социјалистичког савеза, Општинско вијеће Савеза синдиката, мјесне заједнице, Основна будванска банка, Ауто-мото клуб и све занатско-угоститељске радње.

СТАЊЕ НЕ ЗАДОВОЉАВА

Иако је развитак мале привреде годинама предмет интересовања разних стручних и других служби и организација, ипак се у њеном развоју није отишло далеко. На против, и то нешто мале привреде што имамо, уситњено је и не одговара интересима и потребама радних људи. Мала привреда се код нас развијала без одређеног плана, тако да се може рећи да садашње њено стање не задовољава. Осим сепарације на Брајићима, нема друге производне јединице. На подручју услужних дјелатности дефицитарно је грађевинско занатство, сервиси и друге услуге за домаћинства. Иако се првично угоститељство брзо развија, оно је неравнотежно дислоцирано. Један од проблема је и то што је запослено мало радника, нарочито у самосталним радњама. Све је изразитији недостатак стручних кадрова, на рочито у услужном занатству. Не задовољава ни стање у пољопривреди, односно у њој нијесу развијени облици удружилаца рада и представа. Маслинарство је у стању опадања.

ПРАВЦИ РАЗВОЈА МАЛЕ ПРИВРЕДЕ

Овако стање у малој привреди било је, изгледа, полазна основа будућих потписника договора у планирању њеног петогодишњег развоја. Кад се тиче производње, она ће се развијати у сљедећим правцима: радиће се на даљем јачању радне организације „Јужни јадран“, затим на отварању мањих производних јединица — погона, самосталних или у кооперацији с финалистичким индустријама, грађевинарством и других областима. Развијаће се производња водња, која неће загађивати околну природу, а треба да запосли што већи број радника. Ствараће се уговорне организације уз удруженог рада, као и остали организациони облици у складу са законским прописима. Подстицаће се развој рибарства.

На подручју услуга предвиђа се јачање друштвеног сектора услуживања у оквиру радне организације „Јужни јадран“ и удружилаца друштвених становака чији је број у стапном порасту. Предвиђа се тјешње повезивање друштвеног сектора угостиљства с приватним, нарочито у погледу закупа кревета и кампинг простора. Тежиће се отварању сервиса за ТВ и радио апарате, као и бијелу технику и хемијско чишћење и прање рубља. Предвиђа се отварање оптичарске радње. Ствараће се услови за развијање грађевин

Што се тиче мјера пореске политике рачуна се на давање олакшица за дефицитарне дјелатности и оних који раде преко цијеле године. Њих ће моћи да ужијају подртници из иностранства ако ће се бавити дјелатностима која је дефицитарна и сви они који запошљавају више радника, односно ученика у привреди. Извесне олакшице добије лица која уздрже рад и средства у различите облике кооперације и пословне сарадње с организацијама удруженог рада, као и старији занатлије.

Преднацртом договора о основама плана развоја мале привреде обухваћено је све или скоро све што спада у њен домен, поготово оне дјелатности које су слабо развијене или их уопште нема, а за којима постоји велика потреба. Очигледан је и напор који је уложен у израду овог, за наш укупан привредни развој, значајног документа. Међутим, без обзира што је он презентиран у виду преднацрта (предстоји још неколико фаза до његове коначне израде), чини нам се да би требало указати на неke његове пропусте. Утисак је да је преднацрт прилично уопштен, тако да више ли чи на закључке неке друштвено-политичке организације, а мање на плански документ о средњорочном развоју привредне дјелатности без чијег се бржег развоја не може даље иницијативи.

У наредном петогодишњем плану предвиђа се развој тајкованог сеоског туризма. У том циљу инсистира се на отварању кафана и ресторана у старијим сеоским кућама, припремању хране на традиционални начин за туристе и излетнике, оправци и оспособљавању сеоских млинова за мjeљavу житу и маслину, довођење у ред поједињих путева који воде до различних видиковача и шпијула.

МЈЕРЕ ФИНАНСИЈСКЕ И ПОРЕСКЕ ПОЛИТИКЕ

Развој мале привреде биће поспјешен мјерама кредитне и пореске политике. Основна будванска банка ће уздржавати средства за инвестиције у малој привреди, кредитирајући друштвени и привредни сектори дефицитарних дјелатности и предузимати мјере које ће стимулисати њен развој (кредитирање изградње или куповине пословног простора и опреме, давање кредита уз што нижу камату и дужи рок отплате, продужавање рока враћања кредитита). Банка ће за ову сврху формирати посебна средстава и то: ангажовањем средстава штедње, слободних средстава носилаца рада, средстава повратника с привременог рада у иностранству, организација мале привреде, као и СИЗ-а за запошљавање, пензионог и инвалидског осигурања, везаних за оспособљавање кадрова за малу привреду.

Вјерујемо, међутим, да ће даљи рад на овом документу и примједбе које ће се дати у јавној дискусији отклонити све мањакавости које су у овој фази израде преднацрта дошли до изражаваја.

М. П.

Има ријеч: ДИМИТРИЈЕ ЈОВОВИЋ, предсједник Савјета Мјесне заједнице Будва I

ОБЕЗБИЈЕДИТИ КРОВ НАД ПРВИ И НАЈВАЖНИЈИ ГЛАВОМ — ЗАДАЦАК

— Познато је да је да је велики број породица с подручја Мјене заједнице Будва I остало без својих домова у земљотресу од 15. априла 1979. године и да је њихово збрињавање био наш најважнији задатак. Речите нам нешто више о томе, односно да ли су све породице већ под сигурним кровом — гласило је наше прво пишење димитрију Јововићу, предсједнику Савјета Мјесне заједнице Будва I.

— Сигурно је да је збрињавање становништва — рекао је он — првобитни заједнички и мјесни и друштвено-политичке заједнице. Скоро све породице — власници стања или носиоци станарског права — добиле су кров над главом. Међутим, могло се и више постићи да су становници грађени према потребама стања. Неодговарајућа структура довела је до одсту пања од утврђених критеријума, па, вјероватно, и до извјештаја Комисије за расподјелу становна солидарности, па немојмо дати оцену с њеном раду.

Забрињава и проблем под стања, смјештених по одмах ралиштима. Различите су њихове могућности, па треба и различито прићи њиховом иселавању. Требало би их организованом акцијом разврати на неколико категорија. Прву групу чинили би они који немају никаквих могућности да обезбедије кров над главом. Другу они који немају могућности, али би њихова радна средина могла да пријешти њихово стамбено питање. Трећу групу чине они који имају могућности да пријешти питање свог смјештаја, али неће то да учине.

— Много разговора, до говора и скупова одржано је у вези проблема Старог града. Колико је у те проблеме била укључена Мјесна заједница и на којима сте питанима у овом тренутку ангажован?

— Било је доста разговора и скупова — само зборова се дамнаест, добро организованих и изванредно посвећених. Централна питања расправа били су проблеми Старог града и збрињавања његовог становништва. Расправљали смо о темама програма обнове и доприносили колико смо могли да се он побољша. Имали смо у виду да од садржине и квалитета програма обнове овог виталног центра туристичке понуде на будванској ривијери зависи све остало. Он треба да буде окосница свих наших хтења и попуштања. Међутим, неоправдано се дуго чека да видимо радну верзију нацрта овог тако значајног документа.

очекују нас сложени задаци, који изискују изузетну активност свих радних људи грађана наше мјесне заједнице. Ту се у првом реду мисли на доношење средњорочног плана и разраду нацрта закона о мјесним заједницама, а на основу кога ћемо морати да се организујемо. Затим ћемо се укључити у организовање кућних савјета по новоподигнутим зградама

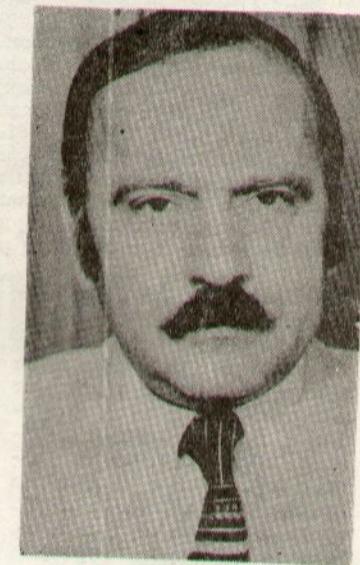
и у решавању проблема које ствари истичу. Анализираћемо функционисање дјелатног система и спровести одређене активности на плацу друштвене самозаштите. У току је — израда програма рада Мјесне заједнице. Оно што предвиђамо морамо извршавати, јер је база сугеста прашнича и обећања.

— Како оцењујете рад делегација и делегата из Мјесне заједнице?

— Не можемо бити задовољни њиховим радом. Сигурно је да ту и тамо има успјеха, али је све то половинично. Двојаки су узроци оваквог стања: први је недостатак организованости и недовoljna одговорност оних којима је делегатска база поверила да у њено име дјелују у одговарајућим самоуправним структурима. Други узрок је у томе што су одговарајуће мјесне и општинске структуре најчешће пасивни посматрачи делегатске неактивности. Важније теме из живота и рада ове мјесне заједнице и будванске општине морају бити предмет заједничких договора. Мишљења се не морају увијек прихватити, јер се интерес једне средине не мора покlapati са интересима других животних средина, али се мишљења морају и чути и поштовати.

Делегација за Вијеће мјесних заједница је мобилна — расправља, пита, одређује смјернице, подноси амандмане. Међутим, њена веза са земљом је повремена: многа важна питања расправљана су, и по њима је одлучивано, а о њима се није чуло мишљење радних људи и грађана.

Што се тиче „сизовске“ делегације, може се рећи да се делегати најчешће понашају као „слободни стријелци“. Наступају у своје име, без добијених смјерница. Правдају се касним достављањем материјала и критикују стручне службе, које су грађани и гости Будве с правом указивали. Хоће ли се у Мјесној заједници овога

Димитрије Јововић

заједници о њима повести отворени разговори, како се у наредној туристичкој сезони многе од њих не би поновиле?

— Било је и „ситница“ и „крупница“. Проузроковале су их објективни, али и субјективни разлоги.

Будва има све природне услове да живи од туризма. И овако „ранења“, онај је стјециште бројних туриста. Да их буде много више морамо се борити за отклањање и „ситница“ и „крупница“, јер то је заштита за наш успјешан повратак на свјетску туристичку позорницу.

Годишњи програми рада морају бити подређени основној привредној дјелатности — туризму. Значи, у свим програмима припреме за сезону и успјешно реализације програмских задатака морају бити у првом плану. Као да се добро припремљени и образложени програми (у чијој су изради и делегатска база на полазишту имала значајног удјела) усвоје на почетку ове године, остаје са мјесном питањем залагања одговорних субјеката и стална контрола њихове активности.

ИЗ БИЉЕЖНИЦЕ РЕПОРТЕРА

ЗИМА ЈЕ, АЛИ МИСЛИМО НА ЉЕТО

САОБРАЋАЈ, НА ПРИМЈЕР

Снијег у цијелој земљи, завијани путеви, отежано снабдијевање. Све то у посљедњих десетак дана. У Будви, такође, хладно. Ријетко кад испод нуле, али за наше прилике — хладно. Зар није прави тренутак да се присјетимо љета? По свему, по љепоти, по синтези сунца и мора, по томе што га није тешко памтити: наше љето. Док трају хладна и мајловита зимска јутра, потребно је само мало да се присјетимо како су текла она сунчана, љета — и одмах ће нам бити некако лакше. Па, учинимо то чешће. Јето није далеко и треба да будемо спремни да га дочекамо стварајући. Јер и у том најљепшем љету било је и ситних мана, крупних промашаја, не пријатних сцена.

СТАРОГРАЂАНИ У НОВОМ НАСЕЉУ

ОВО је друга новогодишња ноћ што је стара Будва дочекује заогрунута мраком и притиснута грбном тишином. Она је, заиста, у овој ноћи најтужније насеље на јадранској обали. А новогодишње ноћи у Будви биле су незаборавне по својој атрактивности. Овдје је и свакодневни живот имао својих специфичности у односу на живот изван градских зидина. Збијеност животног простора чинила је људе ближје другима. Ту је био свако свакоме комшија. Знало се шта ко има за ручак, а шта за вечеру. У таквим условима живљења дочеци нових година и свако друго славље бивало је организоване и спектакуларније.

Овом приликом циљ је да причамо о животу у Старом граду, кога више нема, већ о његовим житељима који су га напустили 15. априла 1979. године. Да ли су они у новогодишњој ноћи били тужни као и њихов Град?

Преко двије стотине породица годину и по дана било је смјештено по одмаралиштима, у приколицама и пријатељским кућама. Недавно су добили друштвене станове, и то око 70% у стамбеном насељу поред Основне школе. Посјетили смо их и поразговарали. Задивило нас је да су ови људи и у новом насељу успоставили готово истовјетне односе и атмосферу као што је то било у Старом граду: полажења, сједљења, заједничко гледање телевизије... И још више, јер су у услови боли. Само, уместо Вељих и Малих врата, први, трећи, пети улаз, а уместо уских градских улица — широка степеништа и ходници. Старограђани у новом насељу. Били смо гости неколико породица. Наш први саговорник била је Марија Шульак, домаћица која је с мужем и двоје деце провела годину и по дана ван свога дома.

— Показаћу вам наш стан. Није тако мали. Напротив, одличан је. Задовољни смо. Знате, ми смо добили тројпособни, јер имам и шлагирани сваку која је већ годинама скоро непокретна. Од земљотреса све до уселења живјели смо у кући Милоша Трифуновића. Много смо им захвални на пријатељском пријему. Било нам је као у свом дому. Иначе, Трифуновићи су наше комшије из Старог града.

Домаћица Никола додаје: — Неко вријеме били смо смјештени код фамилије Џаковић. Прихватили су нас као своје најближе. Раде Џаковић ми је уступио и своју гаражу где сам смјестио фотографску радњу, и то без надокнаде за годину и по дана. Дакле, нити брат, што се каже.

Поред Шульака, на петом улазу добили су станове фамилије Алексић, Лучев, Вуковац, Станишић, Катнић, Вукчевић...

Код фамилије Здравка Вуковца такође су задовољни смјештајем. И овде као и свуда разговара се о примјерима солидарности. Фамилија Вуковац је захвална Мику и Селми Драговић.

— То су били наши добротвори — каже Здравко. Из шатора су нам једноставно однijeli ствари и пренијели у њихову кућу. Ту смо остали све до сада. Такви су то људи. Да није било нас, уселили би друге.

Срђан Цревар, Јово Станишић и Божо Јовановић често су на окупу. Божо нам је одмах ставио до знања да не воли разговор за новине, а Срђан и Јово су инсистирали да што више запишемо. Јово је захваљан свом рођаку Марку Станишићу који му је уступио стан на коришћење послије земљотреса.

— Не може се рећи да није било солидарности — каже Божо Јовановић. — Мене су најмање педесет људи нудили смјештај послије земљотреса.

Срђан Цревар, Јово Станишић и Божо Јовановић често су на окупу. Божо нам је одмах ставио до знања да не воли разговор за новине, а Срђан и Јово су инсистирали да што више запишемо. Јово је захваљан свом рођаку Марку Станишићу који му је уступио стан на коришћење послије земљотреса.

В. СТАНИШИЋ

празан. Сад се тргује негде напријед, према Пашти.

Пут од улаза у град до Паште — закрчен. Дио пута — привремени паркинг, други служби за саобраћај. Читав простор пред Тржним центром, такође, паркинг. Улица од Турист бироа до Пицерије паркинг. Око Паште опет дивљи паркинг. Цио паркинг код Сајма пун. У свим кампајмима паркинг плацеви, а мјеста опет нема. Где ћемо с колима? Хоће ли бити мало мјеста за пролаз? Како ћемо у шетњу? Преко аутомобила? Наравно, претјерујемо. Али, не баш много. Понекад, заиста, није било мјеста за пјешаке.

Ако бисмо били маштовији но што јесмо, тешко бисмо нашли неко боље рјешење. Па саобраћај у Будви, према њеним просторним мјестима, и није тако лоше регулисан. Произлази из урбанистичке концепције, функционалан је у односу на најважније потрошачке ценре, а води и улива се у све

Из извиђачког строја

Четврта изборна програмска конференција Савеза извиђача Црне Горе, као и много пута до сада, показала је висок степен организованости. Од позваних 37 присуствовало је делегата, што може да да послужи за примерје и осталим организацијама. Све комисије радиле су у пуном саставу и увид у стање ове организације био је потпун и охрабрујући. Поред тога што је утврђен план рада, изабрано је ново Предсједништво Републичке конференције с Млађеном Ковачевићем на челу. Он је, захваљујући на повјереној дужности, упознао присуству с политичком ситуацијом у свијету и њеним одразом на нашу земљу, на основу чега проистичу неки задаци за Савез извиђача.

Главна тема расправе била је омасовљавање организације и стварање војдова, ћета и одреда, где их до сада није било, као и уситњавање организација које броје преко 500 чланова. Истакнута је сарадња међу општинама и републикама коју треба и даље развијати. Посебан је акценат дат популаризацији извиђачке организације кроз средства јавног информисања од републичких до локалних гласила.

Конференцији су испред Савеза извиђача Булаве били присутни Бранка Вукићевић, Јованка Поповић и Зоран Драговић.

Током следеће године члан Предсједништва Републичке конференције биће Зоран Драговић, а Бранка Вукићевић је изабрана за члана Комисије за кадрове и организациони развој.

З. Д.

„МОНТЕНЕГРОЕКСПРЕС“ ОБОГАЋУЈЕ ПОНУДУ

ОД СВОГ ОСНИВАЊА, у марту 1979. године, „Монтенегроекспрес“ организује и изводи трансфере, излете и иницијативне аранжмане, кружне туре, културно-забавни живот (нарочито на мору), пружа туристичке услуге трећим лицима, с тим што и ти послови имају карактер заједничког представљања програма туристичке понуде „Монтенегротуриста“. Такво самоуправно и организационо моделовање захтијевало је максимално ангажовање, како би основна организација, на темељу својих самоуправних аката и организације реда, што прије и квалитетније презентирала туристичку понуду „Монтенегротуриста“.

У моменту када је цјелоупно црногорско приморје постало велико градилиште, „Монтенегроекспрес“ се поставио као организација ко-

Нове стамбене зграде код Основне школе

ја, пратећи обнову црногорске туристичке привреде, одржавајући пословне контакте са свим партнерима, а нарочито

иностраним, не испуштајући из вида да и у таквој ситуацији борба за доходак представља суштину економског

оздрављења и стабилизације „Монтенегротуриста“.

ДУГОРОЧНИ ИНТЕРЕСИ У ПРВОМ ПЛАНУ

Приликом програмирања и закључивања аранжмана водило се рачуна о дугорочним интересима туристичке привреде наше Републике. Захваљујући томе, подручје Црногорског приморја, привремено избрисано с карте туристичке понуде, одмах је актизирано.

Брига око санације објекта та и враћања повјерене да се може ожидати понуда „Монтенегротуриста“ била је стална преокупација радника „Монтенегроекспреса“.

Свесни есенцијалног задатка — повратка страних партнера на нашу обалу, они се укључују у програме „Монтенегротуриста“ и испуњавају их мимо очекивања. Могло би се рећи дошло је до туристичког бума, што је за раднике „Монтенегротуриста“ значило да је враћено појављење и да су последице земљотреса донекле преброђене. „Монтенегроекспрес“ обавља задатке у домену своје дјелатности, могло би се рећи без примједби и пропуста. Ни један гост није остао или чекао на аеродромима, излете су добре организоване и садржајне, а облици културно-забавног живота обогаћени програмима. Из оваквог рада произлази је оријентација да се учини крајњи напори ради обогаћивања туристичке понуде Црне Горе у 1980. години, те да се пословање са страним и домаћим партнерима одвија кроз интегрални систем „Монтенегротуриста“.

У 1980. години склопљени су аранжмани с туристичким агенцијама Европе о попуни капацитета непосредно преко „Монтенегроекспреса“. Продаја око 4.000 кревета преко ове организације претставља велики пословни успех, тим прије што је враћено повјерене гостију и што су створени услови за стварање позитивних пословних резултата.

Радници „Монтенегроекспреса“, довођењем нових туристичких агенција, развили су широку активност на обогаћењу туристичке понуде. Закључени су аранжмани за изузетно популарне пират-вожње, фиш-пикнике и друге облике ванланционске потрошње. Треба истаћи и аранжмане кружних и манастирских турара.

С. Г.

таке наших и интереса наших гостију. Сви путеви воде према трговинама — и према мору. Затим и наши гости се нерадо одвајају од кола, јер је Будва за њихове појмове мало више разбадана. А како, по традицији, сва ударна трговачка мјеста нијесу равномјерно снабдјена, може нам се догодити да на једном крају дође до загушења саобраћаја, јер је неки вјешти трговац набавио пиво. Замислите: пиво у августу, рецимо у самопослузи код ВИМ „Славија“? Скорије трагикомично. Али, то је наша реалност. Рјешење би било у томе да пива буде свуда, у свакој, и најмањој, радији. Тако би пиво имало све мање везе са саобраћајем.

Будва је даље расте, гради се и у скоро будућности проблем саобраћаја ће, вјероватно, бити ријешен тако што ће се саградити транзитни пут, саобраћај ће се мондица одвијати у више нивоа. Али, шта ако та близска будућност није баш тако блиска, ако и ново љето мора да

сачекамо у овим истим условима? Чини ми се да би требало да будемо мало спремнији и да имамо више среће.

СТОПЕРИ

И у сезоне, и ван сезоне, на овом подручју има највише стопера. Не зна се кад их је више. Ако сте нешто радије кренули од Петровца према Будви, стопирају ћаци. Или немају повјерену у аутобус или аутобус не ради? На путу, поред сваког насеља: стопери. Свих узраса. Ујутру има највише ћака, затим оних који морају на посао, старијих; журе у трговину или треба да стигну до пијаце, до љекара...

Сви возачи, или бар већина њих, на сваки захтјев да се стапе — стају. Овдје је то толико лијеп обичај. Примите човјека у ауту и превезете га до школе, радног мјеста, до пијаце или здравствене станице. Тврди се да је то због тога што аутобуси или нередовно саобраћају, или не саобраћају у вријеме

кад људи морају да се нађу тамо где треба да уче или да раде. Било како било, сто пирање је овде ријешено на „домаћи“ начин. Постало је саставни дио саобраћаја и не треба му налазити много мање схватити саобраћај.

ИМА ЈОШ ЛИЈЕПИХ ОБИЧАЈА

Ако сте заборавили да угасите светло, најмање стотину возача вас опомене аблендовањем да то учините. И то је овде нека врста правила. Ако возачи који вам иду у сусрет не успију да вас увјере да гријешите што вам гори свијетло, онда ће се наћи неки пјешак, и „морзовим“ знацима вам показати да пристедите фарове. Ех, кад бисмо били такви у штедњи електричне енергије!

Ученици — саобраћајци скоро сваког јутра тих критичних дана у сезони налазе се на својим добровољним радијима, најмање мјестима, на пјешачким прелазима код школе. Уз помоћ саобраћајних милиционера раде помало за своје

вршњаке. Нема сумње, врло корисно. Успут то је својеврсна практична школа из саобраћаја. Са стеченим знањем они ће, вјероватно, бар мало боље схватити саобраћај.

Честитамо им. И њима и саобраћајним милиционерима. О овима другима треба рећи да су изванредни сарадници свих возача, да се најмање понашају као „власт“, да увијек смогну снаге да буду љубазни и да помогну. У том великом доказују као што је у Будви сезона, заиста је тешко бити добар саобраћајац, а они су, зачуда, баш добри. Мислим да је и то један од разлога што је саобраћај, онакав какав је, много привлачији него што би практично могао да буде.

И, ето, љето је прошло. На прату је ново љето. Знам, све ће бити боље и пријатније. Моћи ћемо многе проблеме да ријешимо. У то име, ис пијмо здравицу: за наше напоре да ново љето дочекамо спремнији и срећнији.

Раде Јовић

ОБРАЗОВАЊЕ, КУЛТУРА, УМЈЕТНОСТ ★ ОБРАЗОВАЊЕ, КУЛТУРА, УМЈЕТНОСТ ★ ОБРАЗОВАЊЕ, КУЛТУРА, УМЈЕТНОСТ ★

Сарадња породице и школе

Од добро организоване и педагошки усмјерене сарадње породице и школе у многом зависи потпуније схватање и практично остваривање основних циљева васпитања. Готово да нема подручја, кад је у питању васпитање, у коме сарадња ова два значајна фактора није неопходна. Школа рачуна на оно што је остварила и што остварује породица, као што породица прати и уважава резултате до којих долази школа и брине се да међу њима не дође до размишлажења. Јер, без присне, садржајно богате и плански усмјерене сарадње породице и школе нема пуног успјеха у васпитању младих, развијајући свестрано образованих, стваралачких и слободних личности.

Основни типови југословенске породице су патријархална, малографанска и социјалистичка. Различити васпитни утицаји породице стварају тешкоце младим људима у процесу комуникарања, стваралачког рада и укључивања у друштвене односе. Развитији типови породица изазивају тешкоће у сарадњи између родитеља и наставника, јер родитељи нису јединствени у педагошким поступцима, често немaju времена за рад с дјецом и сарадњу са школом, а посебан проблем чине родитељи који школу и њене проблеме виде само кроз успјех или неуспјех свога дјетете.

Свестрана и ефикасна сарадња породице и школе зависи од одређивања одговорајућег мјеста породице у нашем друштву, стапена организовања дјечје заштите, подизања опште педагошко-психичке и идеолошке спреме родитеља, обезјеривања стаље, садржаје и присне сарадње између родитеља и наставника и систематског оспособљавања младих у процесу школовања за брак и породицу.

Школа више није, и не може бити, једини или главни чинилац васпитања. Ученици се одгајају, доорим дијелом, уз њу, мимо ње, с понекад и против ње. Просветни радници морају схватити ту објективну околност, као што и друштво мора схватити ту чинијеницу и не тражити од школе оног што она објективно не може дати. Посебно је значајно да школа и средина остваре сарадњу у васпитном раду.

Узроци слабе сарадње између наставника и родитеља су преоптерећеност наставом, административним пословима и сједницама, ваннаставним активностима, радом у смјенама и друштвеним обавезама. Проблем представља и материјално стање школе, квалитет и општа култура кадрова, педагошки ентузијазам наставника, повезивање школе са животом, теорије с праксом, могућности организовања службе професионалне оријентације и педагошко-психичке службе. За успјешну сарадњу наставника и родитеља потребно је обезбедити материјалне услове као што су просторија, педагошка библиотека за родитеље, средства за стално одржавање писмених контаката, форме рада као што су предавања и курсеви.

На почетку школске године у Центру се направи распоред послова који ће са родитељима обављати директор, разредне

старјешине и наставници. Свака одјељенска заједница делегира по једног родитеља у Савјет родитеља Центра који координира цјелокупну сарадњу. Наставник, као реализатор васпитно-образовне функције школе и иницијатор сарадње са родитељима, налази на низ тешкоћа. Наставничка дјелатност спада у ријетке обавезе које се обављају пред лицем јавности, па је потребна максимална одговорност. Зато се од наставника тражи висок степен моралне одговорности, беспрекorno понашање на улицама и у школи, коректно држење према родитељима и ученицима, другарски однос према колегама, јасност у ставовима и животним опредељењима. Он мора бити морално здрава и психички стабилна личност.

Незадовољство омладине положајем у породици и друштву све више се испољава у разним видовима неодговорности према школи — у бојкоту часова, недисциплини, неиспупчавању обавеза. Овакво стање отежава рад сваког наставника, његов позив чини деликатнијим, васпитачку функцију сложенијом, а услове живота тежим. У рјешавању педагошких проблема ове врсте нужна је сарадња породице и васпитних чинилаца друштвene средине.

Општије је познато да родитељи најплодније сарадњују са оним наставником који има смисла за људску комуникацију, о коме ученици имају лијепо мишљење, који су непосредни, добронамјерни и који не злоупотребљавају указано повјерење.

Суштински проблеми сарадње породице и школе у друштвеним условима су пресудно схватање сарадње полазећи од претпоставке да је главни циљ обавјештавати родитеље о лошем учењу и

недисциплини ученика, тражењу материјалне помоћи и претпостављању упућивање критике и примједби на рачун родитеља и дјече. С друге стране, неријетко родитељи не до лазе редовно на састанке, не сарађују са школом, рјаво се стварају о условима живота и рада свог дјетета, за неуспјех дјетета једноставно оптужују средину, вршијаке и школу, неоправдано критикују наставнике и не настоје да ускладе своје васпитне мјере са онима које предузима школа. Веома низак општеобразовни, културни и педагошки ниво великог броја родитеља чест је узрок рјаве сарадње породице и школе.

Многи родитељи не познају суштину социјалистичког васпитања, дјелују бatinom, поткупљавањем, не поштују личност младог чovјeka, не подстичу га на самосталан рад и колективан живот. Често су разлике васпитног става оца и мајке, захтјеви родитеља који понекад премашују могућности дјече и изазивају код дјече претпоставке да је амбиције, себичности и изолованости од активног живота школе.

Облици сарадње породице и школе су лични контакти, родитељски састанци, педагошко усавршавање и образовање родитеља, савјетовалишта, учешће родитеља у значајним акцијама школе, што се све реализује кроз рад Савјетa родитеља у Центру. **Бојана Паповић**

Више бриге о кадровима у туризму

Крајем децембра 1980. године одржана је у проширеном саставу сједница Секције за образовање и васпитање при Општинској конференцији ССРН на тему Удруженји рад — средње усмјерено образовање. Послије уводног излагања Миша Брајила, предсједника Општинског удружења туристичке привреде Југославије, у дискусији су учествовали Светозар Радуловић, секретар СИЗ за основно образовање, Павле Вујовић, директор Основне школе „Стјепан Митров Љубиша“, Гојко Митровић, предсједник Туристичког савеза општине, Вања Јовановић, секретар Општинске конференције ССРН, Марко Ивановић, начелник за привреду Скупштине општине, Васко Милановић, професор Средње школе усмјереног образовања, и Иваница Лалић, предсједник Секције.

Истакнуто је да је у туризму и угоститељству човјек у центру радног процеса — у тој дјелатности никако се не може замислити машином. Ступајући свакодневно у контакт са гостима, он не обавља само дужност свог радног мјеста, већ је, у неку руку, и представник своје земље и друштвено-политичког система пред гостима који су до-

шли да се одморе, забаве и разоноде. Према тим њиховим жељама, радници у туризму морају подесити своје државе. А оно, како показују жалбе гостiju, није било увијек на висини тог захтјева и задатка. Туристи се жале на неуљубљеност и не заинтересованост особља — слабу хигијену у купатилима, парковима, на плажама и путевима. Истичу да је стање кампова врло лоше и да се приватници недопустиво понапајају.

Узроке општем паду квалификованих услуга треба тражити у сљедећим чињеницама: угоститељске организације су на задњем мјесту по акумулативности, а на претпоследњем (иза њих су само текстиљи) по висини личних доходака; сезонистичност пословања не гарантује младим људима стално запосљење и рјешавање стамбеног питања. Због тога приличан број способних кувара и конобара напушта угоститељске радне организације и одлази у приватни сектор.

Туристичкој привреди буџанске општине, па и читаве наше Републике, потребни су квалифицирани конобари, кувари, домаћице, и то у прилично великом броју, а у нешто мањем посластичари и роштиљције. Добар угоститељски радник не може се замислити без познавања страних језика, у првом реду енглеског и немачког, које би требало на нашем појасу изучавати почев од предшколског узраста у дјечјим вртићима, преко основне и средње до више и високој школе.

А како се оспособљавају кадрови за туристичку привреду у нашој општини?

Школа за средње усмјерено образовање оспособила је у току протекле четири године свега четири кувара и конобара и ништа мање него 120 туристичких водича, што значи да се није водило рачуна о потребама удруженог рада. Као да се заборавило да удруженји рад издваја из свог дохотка средства за школовање кадрова и да није у могућности да ангажује додатна средства, како би се ванредним мјерама, као одмах послије рата, преко курсева, оспособљавао потребан број кувара и конобара.

Угоститељске и туристичке организације сматрају да би Средња школа за усмјерено образовање требала да учини одсјек за туристичке водиче и задржи само два смјера — за оспособљавање кувара и конобара. Јер, туристички водич је занимање које подразумијева високо школско образовање, у првом реду добро познавање наше друштвено-економске стварности и богатог културно-историјског наслеђа, а уз то перфектно знање два светска језика.

Овогодишњи програм Библиотеке

Преласком у зграду „Зета филма“ отвара се низ задатака које треба обавити прије него што се Библиотека оспособи за рад. Прије свега, предстоји селидба књижног фонда и uređenje књига по децималној класификацији. Неопходно је установити тачан број књига, јер су многе страдале у земљотресу, остала у порушеним кућама у Старом граду и згради Скупштине општине. Можда ће се, ради бољег уvida у броју стање књига, указати потреба за израду новог инвентара. Предвиђа се да ће за те послове бити потребно око мјесец дана за које вријеме би се прекинуо рад са читаоцима. Треба попунити мјесто управника Библиотеке, јер се с два радника не може обезбедити континуитет дјежурства и у поподневним часовима.

Наставак рада могао би да се одвија по свим нормативима важећим за библиотеке у Црној Гори. Број читалаца, који је 1978. године био рекордан, укупно 1100, требало би достићи и побољшати њихову социолошку структуру, затим, путем разних видова пропагирања појединачни

дјела, привући што више одраслих књизи затим организовати књижевне вечери са нашим познатим ствараоцима. Уколико нови простор буде дозвољавао и указала се потреба, организовала би се предавања из области књижевности, здравственог проповедија и марксистичког образовања.

Наставиће се сарадња са Централном библиотеком и сличним установама ради набавке литературе за израду матурских радова ученика Школског центра, као и с Матицом српском, која је својим прилозима у књигама значајно поправила стање књижног фонда Библиотеке. Пригодним изложбама и представљањем нових наслова обиљежиће се акција „Мјесец дана књиге“. Посебно ће се обратити па- жња враћању књига које читаоци дугују и по некој години. Та акција је већ почела позивом преко „Приморских новина“ да се Библиотеци врате књиге. Уколико то не буде dovoljno, читаоци ће се опоминjати преко судије за прокршаје.

Бранислава Лијешевић

Ученичко самоуправљање

И ове године проглашен је почетак акције „Бирамо најбољи разред у школи“.

Искуство је показало да су циљеви учења различити и многоструки, али с такмичарским духом и борбеношћу дају веће и јећије плодове. Да би слика ове акције била што потпунија, навешћемо пропозиције по којима се мје ри успјех одјељенских заједница. То су: рад разредне заједнице, uređenje учионице и чување инвентара у њој, број оправданих и неоправданих изостанака, учешће у ваннаставним активностима, до- принос јавној дјелатности центра, успјеси ван плана и програма, општи успјех разреда и проценат прелазности.

Посљедња етапа такмичења је квиз знања и културно-забавни програм „Покази шта знаш“.

Мирјана Масловар

Почетак школске године условио је појачану активност ученика Школског центра. Као први корак у спровођењу плана и програма био је формирање заједнице ученика у чији је састав ушло по пет ћака из сваке одјељенске заједнице. Да би рад заједнице био што успјешнији, формирано је пред сједништво и секретаријат. Чланови предсједништва су: Драган Марковић (предсједник), Весна Борета (секретар), Светлана Гаковић (благајник) и чланови секретаријата: Мирјана Масловар, Марко Лијешевић, Танја Џаћевић, Владимира Павићевић, Бојан Мушура, Иванка Склепдер и Јованка Тичић. Најшири облик ученичке самоуправе остварен је примањем једног броја ученика у збор радних људи Центра.

• МЛАДЕЋ • О МЛАДИМА • МЛАДИ ОСЕБИ

УЗ 80-ГОДИШЊИЦУ СМРТИ

ЈЕДАН ЈЕ МАРКО МИЉАНОВ

Марко Миљанов (рођен 24. априла 1833. на Медунау у Кучинама, а умро 15. фебруара 1901. у Херцег-Новом) је од ране младости учествовао у борбама против Турака и као перјаник, кучки војвода, прилогорски се патер и, нарочито, као раз-

војвода, када је, због неслагања с политичком књазом Николе, пао у немилост, ужицао је велики углед међу својим супародницима и неподијељене симпатије на читавом Словенском југу. Изузетно храбар, широких демократских погледа, постојан у сво

Отвори томе што бежи затвори томе што ћера

КРЦО ЛАЗАРЕВ, КУЧ С БИОЧА, идући у чету с другима око Турака и Арбанаса, би претечен од Турака на мост од Цијезине и с другима раштеран пољем. Крица одвојише од другине да не може бежат ка Кучинама, но да мора бежат у Подгорицу међу Турке, ће га грозда погибија чека. Он уочи најпрву кућу турску која га спрете; јер близу су за њим истргнутијем пожевима трчали. Роса, Лекина клер, чуши пужице ће пучи у зору близу њене куће, искочи да види шта је и бразо се срести опет у кући, говорећи: „Ево љуђи ће ћерају чека!“ Један што му је најближе виче: „Стан, мој син!“ Лека из постеле рече дјевојци: „Отвори врата томе што бежи, а затвори томе што ћера!“ Па се дигне из постеле. У то Крица уљеже у кућу, а дјевојка затвори врата. Они што ћерају лупаше у врата говорећи: „Отворите врата да ћубијемо крвника који је убио нашега брата!“ Лека им рече: „А нијесте имали ће да ћубијете и брата осветите, по сте дошли на моје огњиште да га ћубијете! Натраг! Е ћете сви сад да гинете!“ Па виске брата и сина, који су били већ на ногама, готови с оружјем у руке. Сва тројица уфатили су своја мјеста. Лека је чека на врату од куће, а брат и син на двије листре, како би вишими убили, кад те захедит кућу врх њих; јер сва се Подгорица наоружана свикала говорећи: „Дај хајдуга, јер ћемо захедит кућу са свом фамилијом да изгорите!“ Стара Лекина мајка тргкарала је кроз кућу, од једнога до другога, кликујући два сина и уцук, бојећи се да не ослабе и пуште Крица Турицима; бојала се да јој се синови осрамоте, а није се бојала да јој не погину! Мајка је говорила синовима, држечи се објема рукама за своје пре: „Удирите, синови, тако ве не губало млијеко с којим сте се одављен одранили! Не дајте свога пријатеља, којега ви је божак судбина послала да се ваши огњи утули с његовом и вашом крви заједно помијешаном, а не његовом самом! Удирите ћео, Бог је зар река да ми немамо више вјешта, по се свршава наша, теке да Бог с образом!“

Турици, пошто видјеши што баба чини, нијесу могли да врата отворе, а видјеши да се мора гинут, одјош да кажу пашама, који те послат низаме да гину и хајдуга уграбе. Биле су двије паше низамске који, кад чијиши за то, одмах послаше војску да макну војску од Лекине куће говорећи: „Лека је жудар чоек, он ће нам предати тога хајдуга, јер Лека је цареви љеб, па хајдуга и предат царском суду, а не Подгоричанима.“ Паше оправиши запитије да им Лека дади хајдуга, али Лека га не дади, но рече: „Кад мене код њих види, та' мах те и хајдуга, а вама га не дам!“ Запитије кад чијиши шта је Лека река, онда паше скренуши војску на кућу Лекину. Лека је знова што ће бит, па је пријејије путем, с братом, сином и пријатељем утека и спретно исљега из Подгорице, како се није пада. А на кућу дође војска и опколи ју. Низам зваше Леку да излази на вјеру царску. Чујући мајка Лекина рече из куће: „Нема Леке отврди!“ Турици: „Камо га?“ Мајка: „Ето га у шехер!“ Турици: „Шта чини тамо?“ Мајка: „Затворио се у једнју кућу да биде из ње Турке и ту јумачки да погине: да свак зна како Лек-Иван гине бранећи свој ар!“ Турици: „Хајде пред нама да кажеше ће је та кућа!“ Баба преку пред њима, вортала их по вароши да их заговори, јер се бојала да не окрену Турци за њима, па да их пофатату пријед но су се удалили. Пошто се увјерила да су одмакли из Подгорице, рекла је: „Хајде, Тури, дома да ве не зарам више, пошто је Лека с другима у Кучину!“ Турици је поведи пред пашама, тако и жени Лекину с ћецом и сву фамилију. Наредиши да ћерају у Цариград да се освете Леки. Но ту се нагна Лек Шабан, поглавица грудски, и рече пашама: „Жене и ћеца не смiju се ћерат у сургит, јер би се са Арбанија за тако што дигла на оружје: по треба љуђе уфатит да плате, а жене нека на мир сједе!“ И тако су они љуђе ћерали, а нијесу их уфатили, а жене оставили на мир. Али како му драго, по они Крица здраво дома оправиши и себи дичну побједу међу Арбанасе добиши, јер не жалише главе ни плаче, тек да избазе живот ономе што је њима врата уочио! И Лекиној мајци су честитали Арбанасу јуначко прегије, које из дубине душе хоћаше своје дат ген да сачува част с којом се Арбанаси толико поносе и диче!

Марко Миљанов

У педесетој години, пошто се повукао из јавног живота, Марко је научио да чита и пише. Затим је, у медунској осами, почео без неког нарочитог система да, поред народних предања, биљези своја лична искуства и запажаја. Тако су настале дјела „Живот и обичаји Арбанаса“, „Племе Кучи“ и, најзапаженије међу њима, „Пријери чојства и јунаштва“. Писана у врло изразитом пле менском дијалекту, анегдотски забијено, она представљају снажна умјетничка свјеточинства о животу патријархалне заједнице и врло сугестивне слике општих тешко живота.

Жалећи што није имао „школе младијих година, ни расположење садашње старости“, Марко Миљанов се, такорећи, утврђивао за смрт и писао „за синове својих бејних другова“. Стари ратник о чијем су јунаштву пје сме пјеване пјесме је из без туге како нестају некадашње врлине и како ничу нови породици против којих се бунио. Да би, колико-толико, корисио народном напретку, он је у седамдесет и неколико амегдота дао примјере чојства и јунаштва и сачувао од заборава занимљив сјејет својих савременика, управо све што је о њему сазнао и чуо. Из тих кратких прича зрачи неизмјерна доброта, открива се његова душа пунја саучешћа која оно што је најљепше и најједијије види у добру и љубави.

Гнушајући се „бестијука људског“, Марко Миљанов је величио људе који су јунаци симони у народу оставили. Његов идеал је добар човјек, чојство је за њега испред јунаштва. Он који је велики гутњацима писао виши славе није се заносио величким побједама, „које са просвутом крвљу земље и гравове обарају“, већ, прије свега, малим побједама „које бојански дину и миришу“.

НАЈМЛАДИ САРАДНИЦИ

Чудесни кристали

Објављујемо неколико дјечјих радова писаних у школи. Доставила нам их је Злата Вуковић, учитељица III разреда Основне школе „Стјепан Митров Љубиша“.

Једног дана дунуо је прохладан вјетар. Грмјело је са свих страна. Сијевало је да се цио град тресао. Када се стишало, почели су вијати лијепи бијели кристалчићи. Падао је смијег. Постепено је по крио кровове кућа. Пахуљице су плесале, играле балет и многе друге игре.

Дјеца су се радовала смијегу, иако су им носићи и образи били црвени, црвени као трећици.

Лидија Лекић

★

Почео је падати смијег. Пахуљице су изводиле своју игру. Покривале су кровове кућа. Ако би покриле неку лизаду изгледала би као бијели, паперјasti, ћилим.

Како су се јако вртјеле изгледале су као кристали. Дејца су им се радовала. Чим би пале на нечју руку растопиле би се.

Зато их дјеца нијесу хватала.

Симона Љубића

ПРВА ПАХУЉИЦА

Једнога дана смијег је почeo да пада. Дјеца су лијепо дочекивала пахуљице, трчала и била весела, жељна смијега. Кад су почела да праве Сиенска Белића доније ла су из куће? шаргарепу, лонац и дугмад. Направила су из куће: шаргарепу, ла су Снешка, а смијег је престао да пада, па се Сиенско истопио. Дјеца су почела да плачу.

Јелена Првеник

ЖЕЉА

Жао ми је што немам брата, па ми мајка добије поклон, осмот марта.

Али, иако немам брата поклон ћемо јој дати ја и мој тата.

Весна Колиновић

МОЖДА НИСТЕ ЗНАЛИ

Поплава књига

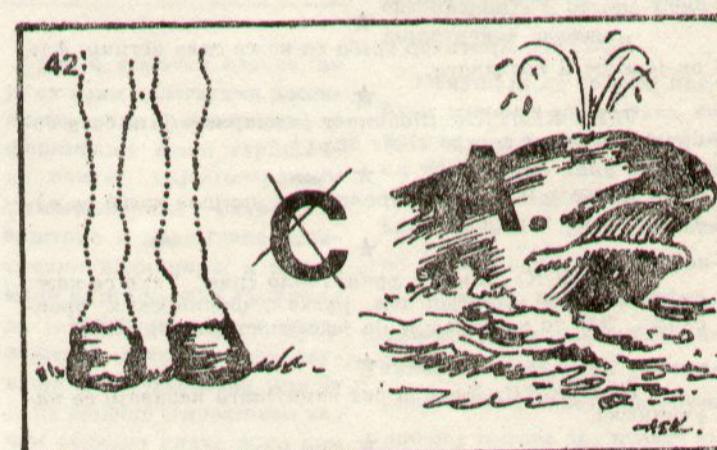
Ако би човјек читao сваког дана по 12 часова, при брзини читања од 20 слова у секунди и уз средњи обим књиге од 300 страница (2.500 слова на свакој страни) за 50 година могao би да прочита 24 хиљаде књига.

Да ли је много или мање? Много, јер обичан човјек чита бар десет пута мање. Мало, јер је то капљица у мору књига које се непрекидно штампају.

Сваке године у свијету се објави око 8,5 милијарди страница (рачунајући свако издање у једном примјерку) од којих је десети дио посвећен научним информацијама. Док је 1800. године у цијелом сви

РЕБУС

Једна пословица

Ако писте погодили, ево решења. Копита не С кит А: Ко пита, не скита

ДОБАР ПУТ

„Фудбалери „Могрен“ у јесењој полу сезони су освојили право мјесто у Црногорској лиги. Тиме су постигли до сада највећи успјех, и то баш у години када је прослављен ријечак јубилеј — шездесет година рада и постојања. Подмлађена и освјежена екипа није само добрим играма и резултатима освојила симпатије публике.

— Оно што свакако највише радује јесте дисциплина коју су играчи показали током јесени — истиче тренер Боро Лазовић. — Незнатан број картона које судије додјељују за неспорско понашање пајбόље говори да смо успјешно водили битку и за резултат, али и за фер-плеј који толико недостаје нашем спорту. Спадамо међу најдисциплинованије ските у лиги, а то је гаранција за даље напредовање.

У „Могрену“ има доста играча са стране. Међутим, ни у чemu се не криje основни принципи аматеризма. Фудбалери који су стигли у Будву добијају посао — значи не живе од фудбала већ од свог рада. Они, пак, који путују из околних мјеста да би одиграли меч добијају само накнаду за путне трошкове. Добри ћаци и студенти посебно се награђују и води се брига о сопственом подматљу.

— Не кријемо, жеља нам је да се пласирамо у другу савезну лигу, што би несумњиво био огроман успјех. Али, не по сваку цијену. Његујемо колективан рад, имамо добар стручни тим, створили смо услове за рад фудбалера. Аматеризам досједно поштујемо и надамо се да је то прави пут. Увидјели смо да резултати долазе баш као производ те хармоније, па ћemo тако и наставати. Фудбалски клуб „Могрен“ постаје школа за све младе спортисте наше комуне. Тако смо се појавили уговорима, али је требало да прође дуже времена док стигну и резултати. Они су дошли и започето ћemo дозгравитати.

С. Г.

Заљубљен у аутомобилизам

Војо Гргуревић, аутомобилиста из Будве, један је од најбољих младих спортиста са овог

дјела Црногорског приморја. Још као дјечак завојио је бруз вожњу и аутомобилизам, а од 1976. године наступа на разним такмичењима на којима је освојио осам пехара. Радо се одаја вода да нам одговори на четири питања.

— Аутомобилизам је скуп спорта — да ли вам неко помаже у финансирању?

— Од почетка у сва такмиčења угледном улажем новац зарађен сопственим трудом. Желим да истакнем радни организацију „Сплендид“ која има пуно разумијевања према аутомобилизму и да се захвалим на помоћи у износу два милиона као и организацијама Електродистрибуција и Аутомото друштво на пет стотина хиљада стarih динара.

— Да ли вам се дешавају крајеви за вријеме такмичења?

— Кварови су већином саставни дио трке. Где би био крај да нијесам имао тих непријатеља!

— Стазе су понекад и незгода да ли је било опасности за вријеме такмичења?

— Све су стазе опасне, а војачи су понекад неопрезни. Није могу заборавити брдско-брзинску трку Котор — Његушији кад сам на једној кривини налетио на уље.

— Какви су вам будући планови?

— Вожи и такмичити се, јер волим овај спорт. Да бих постигао и веће резултате, потребно је улагати већа новчана средства, а без помоћи у овом тренутку не могу планирати нешто велике подухвате.

С. Гленца

Кутак за разоноду

КАЗАЛИ СУ

Најкраћи пут

КАРЛАЈЛ: Прави пут је најкраћи, али он захтијева и највише времена да би нас довео до циља.

ГОЛДОНИ: Архива је мјесто где се многе ствари могу систематски изгубити.

ВОЛТЕР: Критичар треба да каже само истину. Али, он је мора и познавати.

ЈЕНЕ ХЕЛТАИ: Шовинист је човјек који и богу дојељује држављанство своје земље.

ЦЕРОМ ЦЕРОМ: С времена на вријеме треба се одмарати и од перада.

ХИЧКОК: „Хладна рука, топло срце“. Тако се каже на енглеском, италијанском, руском, француском, арапском... Зар то не доказује да је глупост универзална?

ГВАРЕСКИ: Љекари без пацијената називају се научницима.

НЕСТРОЈ: Пољубац међу женама је исто што и стисак руку два противника прије двобоја.

У ПРАВУ ЈЕ И — НИЈЕ

— Имате проблема са људим — каже љекар млађем човјеку пошто га је прегледао. — Бојим се да је ангине пекторис.

— Потпуно сте у праву, али она се не зове Ангина, а и презиме јој је погрешно.

ДВОРСКА БУДАЛА И ЛУЈ XIV

— Како би ти се допадало да си ти француски краљ, а ја твоја будала?

— Веома бих се стидио — одговори дворска будала.

— Како?! Ти би се стидио да будеш француски краљ!?

— Не, већ бих се стидио дворске будале.

Трећи кутњаци (умњаци) расту између 18. и 25. године живота. Од овог првог кутњака и редосљеда може бити и одступања — код не-доношади, болесне дјеце, затим дјеце са недовољном или неправилном исхраном (недостатак минералних материја и витамина), исхраном искључиво угљеним хидратима — гризом, кексом, шећером, чоколадом, чиме су данашње мајке склоне да хране дјецу. Може да дође до појаве прекобројних мљечних или сталних зуба, а исто тако и до не-потпуног броја зуба. Дијете би могло да има мјесто 20 до 25 или, пак 40 мљечних зуба, мада су то врло ријетки случајеви. Исто тако, може да недостаје неколико зуба.

Др Милош Марковић

IN MEMORIAM

СТЕВО М. ВОЈНИЋ

Након краће болести, 26. децембра 1980. године, преминуо је Стево М. Вожнић, рођен 7. октобра 1894. године у Вожнићима.

Од раног дјетинства покојни Стево покушавао је да себи и, касније, својој породици обезбиједи што боље услове за живот. То га је из родног краја одвело у Турску. У првом свјетском рату дезертирао је из аустро-угарске војске на италијанској фронту и остао у Италији до срећивања међуратних односа између Италије и Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца. По доласку у завичај, у потрази за хљебом, одлази прво у Француску, затим у Мексико, па у Сједињене Америчке Државе.

Све што је Стево стварио за једну и по деценију мукотрпног рада у туби уложио је, по повратку, у нови дом на Косову, да би, након свега неколико година, у ратном вијкору, остало без игдје ичега. То га је поново довело у родни крај, где првих дала устанка ступа у партизанске редове. Као борац батаљона „Стеван Штиљановић“ заробљен је почетком 1942. године. Слиједе тамновања у Буџи, на Цетињу, у Италији (Колфјорито и Тито Дукале) и Њемачкој (Фердинанд Менен и Нехајм-Хидсен). Као чврст и не-поколебљив борац, у логорима је биран у најужу

руководства затвореника и логораша. Био је један од петорице чланова суда који су, ради уређивања односа, изабрали између себе око двије хиљаде логораша. Након капитулације сила Осовине доприноси је правилном обавјештавању ратних заробљеника о ситуацији у нашој земљи.

Дугогодишње заробљеништво, мучења, глад и болест нијесу скрхали Стево Вожнића. Вјера у буђућност била му је веома сила. Основне доприноси је правилном обавјештавању ратних заробљеника о ситуацији у нашој земљи.

Свима који су га позирили, Стевов пријатељски и другарски однос, његова марљивост, несебичност и изнад свега, чврстину у најтежим тренуцима, остаје у неизbrisivom сјећању.